

Kvaliteter

Av Elise Storsveen

Kvalitet er et begrep jeg antagelig bruker ofte – bevisst for å beskrive en ting eller en hendelse og mer ubevisst i fomlingen med å forstå hva jeg forholder meg til. I forbindelse med kunst, derimot, finner jeg det både uegnet og dypt problematisk om det brukes for å gradere, beskrive eller vurdere kunst og kunstopplevelser.

Da jeg ble spurt om å si noe om kvalitet fra kunstnerens ståsted, tenkte jeg først, ganske ydmykt, at dette er et altfor stort tema å si noe om. Deretter tenkte jeg, ganske irritert, at dette er enda et utslag av

politisk styrte «kvalitetsreformer» som innsnevrer og kommersialiserer kunsten, kunstnerne og kunstlivet.

Altså er jeg nødt til å prøve å si noe, sett fra mitt personlige ståsted. For om jeg til tider føler meg usikker og dypt uenig i møtet med ordet *kvalitet*, er det jo noe jeg forholder meg til mange ganger om dagen, både som kunstner og i livet for øvrig.

Siden måten vi vurderer kvalitet på, er så dypt forankret i kulturell bakgrunn, personlige preferanser, erfaringer og forventninger, mener jeg vi går i en stor felle hvis vi gir oss til å snakke om kvalitet i kunsten som en slags standard vi kan enes om. Kvalitet forveksles altfor ofte med det jeg vil kalle smak og behag. Derimot er alle de ulike forståelsene av hva kvalitet er og kan være, nyttige som del av en diskusjon for å forstå hva andre liker, ønsker og vil med kunst. Derfor vil jeg forsøke å tenke høyt rundt et felt hvor jeg har et klart og bevisst forhold til ulike kvalitetsbegreper, nemlig i jakten på materialer og eksepsjonelle objekter på loppemarkeder. (Og jeg advarer: Bruken av ordet *kvalitet* blir til tider ganske inkonsekvent.)

Jeg er en erfaren og ivrig loppe-markedsgjenger. I hele mitt liv har jeg trålet skolekorpsets arrangementer både vår og høst, først og fremst fordi det er økonomisk nødvendig og etisk smart med gjenbruk, men også fordi jaktinstinctet mitt blir tilfredsstilt. Jeg får et stort kick av selve letingen og av å finne ting – enten det er nye stier i skogen, kantareller gjemt under mosen, musikk jeg ikke har hørt før, bøker jeg ikke har lest, og altså alt mulig man kan få tak i på loppemarked – som jo er nesten ALT. Men fullstendig tatt ut av kontekst og andre markører for verdi og kvalitet.

På loppemarked er mine egne idéer om hva som er kvalitet, til stor nytte. Jeg bruker min kunnskap om materialer og historie sammen med et velutviklet blikk og gode taktile antenner for å skille skitt fra kanel. Men dette er jo på ingen måte en nøytral og allmenngyldig målestokk for kvaliteter som alle kan enes om. I jakten på skatter som andre har kastet, er det åpenbart mange ulike preferanser som har betydning for hva man ser etter og ønsker seg.

Som en test har jeg noen ganger fulgt etter dem som løper raskest og mest målbevisst inn på loppemarkedene, for å se hva det er de faktisk kjøper. Noen er på jakt etter kjente verdier som sølvbestikk, designerlamper og sjeldne bøker. Men overraskende mange av de målbevisste skal ha helt ordinære blomsterpotter, brukte frottéhåndklær eller rett og slett kaffe og vaffel. Altså er det kanskje mer opplevelsen av jakt og konkurranse som er førende for manges idéer om loppe-markedskvalitet og tilfredstillelsen etterpå, når du har fått tak i noe bra av akkurat den kvaliteten du var ute etter. Altså kvalitet som stemmer overens med egne forventninger, ønsker og behov.

For å beskrive mine egne idéer om kvalitet i møte med det referanseløse kaoset loppemarkedene representerer, har jeg valgt å snakke om noen konkrete objekter jeg har funnet, kjøpt og setter stor pris på å eie, altså eksempler på mine personlige meninger om kvalitet, sterkt påvirket av min praksis som kunstner.

Jeg har to gensere som jeg er veldig glad i, begge kjøpt på loppemarked, men med ulike kvaliteter. De sammenfallende kvalitetene er at de er i min størrelse, og at jeg alltid føler meg fin i dem (altså svært personlige preferanser). De er begge laget en gang på 1980-tallet, de har vært brukt av andre og er kjøpt på loppis i Bærum (for mange et kvalitetsstempel i seg selv), og de

har begge svart som bunnfarge (noe som jo i kulturkretser er et stort pluss).

Den ene er laget av 100 prosent akryl, produsert i Kina og har en overtydelig, flammemønstret dekor i gull. Den stikker og nupper, og gullet forsvinner mer og mer for hver vask. Den andre er i den mykeste ull, laget av den anerkjente designeren Sonia Rykiel, den er uforandret etter utallige vasker, har godt avstemte farger og subtile detaljer. I min garderobe er disse to plaggene likestilte, det vil si at de er på samme kvalitetsnivå når det gjelder min bruk, nytte og glede av dem. Men om vi snakker om kvaliteter som materiale, holdbarhet og god smak, er de vidt forskjellige.

Når jeg er i avdelingene for klær og tekstiler på loppemarked, leter jeg like mye med hendene som med øynene. Til en viss grad kunne jeg gjort dette i blinde, fordi jeg leter etter spesifikke materialkvaliteter. Letingen er basert på en dyptgående kunnskap og dermed rask gjenkjennelse av hvilke materialer de er laget av, hva slags egenskaper de har, og hva de kan brukes til. Dette gjelder både når jeg ser etter mulige bruksgjenstander og når jeg kjøper materialer å lage kunst av.

Gleden er selvfølgelig stor når jeg finner ting som er sjeldne, enten fordi det er laget få av dem, fordi de er veldig gamle, uvanlige i Norge eller rett og slett ikke havner så ofte på loppemarked som de ordinære gardinene, buksene og veskene gjør. For tekstiler fra andre kulturer enn vår egen er mangelen på kunnskap og dermed gjenkjennelse og anerkjennelse *normalen* og fører til et slags åpent lende for meg som i stor grad *vet*.

En sjelden gang finner jeg i havet av sengetøy, ullpledd og uferdige strikketøy tekstiler som er av høy kulturhistorisk kvalitet og såpass sjeldne i Norge at det er

rart de er å finne på loppis. Igjen handler det antagelig om mangel på kunnskap. Jeg har funnet vevede forklær fra Tibet, barktøy fra Polynesia og fantastisk dekorerte skjørt fra Peru – og ikke minst et variert utvalg av tekstiler fra afrikanske land.

For eksempel dette seremoniskjørtet fra Kuba-kulturen i Kongo. Det er laget av rafia, som utvinnes av palmeblader, plantefarges, vevs og deretter sys sammen til lange paneler med applikerte motiver i geometriske former. Jeg synes det er utrolig vakkert, uavhengig av hva det er i seg selv, men interessen for afrikanske tekstiltradisjoner gjør at jeg setter ekstra pris på å ha det hengende. Selve materialet er ganske sprøtt og strieaktig, mens ornamentikken har en avansert kompleksitet som for meg gir det en høy visuell kvalitet. Jeg setter også pris på det jeg ikke vet, nemlig om ornamentene er symboler for noe konkret, piktogrammer som kan leses. Det kan jeg bare ha gleden av å spekulere på.

Her er et annet eksempel på rafiatekstiler, laget av Shoowa- og Boutala-folket i Kongo. Tradisjonelt er det mennene som vever selve grunntekstilen, mens kvinnene utfører dekoren, og det gjelder både de applikerte stoffene og disse, som har en flossaktig overflate. Den geometriske dekoren er gjennomgående her også, og tekstilene blir brukt til ulike seremonier,

representerer høy status og regnes som så pass verdifulle at de er blitt benyttet som betalingsmiddel ved handel.

Begge disse tekstilene er kjøpt på loppemarkeder i Oslo, og de er av stor verdi for meg og andre med en helt spesiell interesse for tekstilhistorie og kunsthåndverk fra hele kloden. Men vi er jo ikke så mange. Altså er de meningsløse, uestetiske og blottet for både verdi og kvalitet for de aller fleste, og jeg får kjøpt dem for bare småpenger av folk som er glad for å bli kvitt dem. For eksempel mente mannen som solgte meg denne teksten, at dette var en tynnslitt dørmatte, mens jeg stod med hjertet i halsen fordi jeg fikk meg min første ekte (og antagelig ganske gamle) rafia-tekstil i god stand og kvalitet.

Dørmatte for noen, museumsverdig kunstobjekt for andre. Spørsmålet er selvfølgelig om kunnskapen om hva det faktisk er, og hvilken betydning det har i kuba-kulturen, ville ha hevet kvaliteten i menigmanns øyne, eller om det fortsatt ville vært et uestetisk og unødvendig tøyestykke.

Men la oss si at det er jeg som tar feil, at det faktisk *er* en velbrukt dørmatte fra IKEA. Ville jeg da vurdere kvaliteten på objektet annerledes, ta det ned fra dets faste plass på veggen og tenke på det som

en morsom historie om å bli lurt? Eller vil jeg fortsatt fundere over variasjonen i de geometriske formene, den suverene floss-teknikken og lese stadig mer om denne spesifikke kulturen?

Disse tekstilene har, i denne settingen, åpenbare kulturhistoriske kvaliteter, men hva slags kvaliteter ser og kjenner jeg etter når jeg søker etter materialer som jeg selv skal lage kunst av, eller materialer jeg bare liker?

Hvilke kvalitetsbegreper er det jeg benytter meg av når jeg finner noe jeg liker? På loppemarked er det jo ingen som hjelper deg med å kontekstualisere eller befeste kulturell verdi eller kvalitet på det du ser.

Det er åpenbart en kombinasjon av kunnskapsbaserte vurderinger og ren og skjær magefølelse som gjør at jeg stopper opp ved et objekt. Men i mylderet av søppel må jeg stole fullstendig på egen smak og kunnskap, og der kommer jaktinstinktet inn og hjelper meg å fastholde konsentrasjonen og bevare lysten til å fortsette å lete, resonnerer raskt og ta valg. Da handler det jo i det store og hele om mine begreper om kvalitet.

En sjelden gang kjøper jeg malerier eller grafikk på loppemarked. De har alltid formen og presentasjonen som hører kunsten til, ved at de for eksempel er innrammet, kan henges på vegg og mangler åpenbare bruksfunksjoner. Men som vi alle vet, er ikke alle malerier stor kunst. Og hva er det da som gjør at jeg velger meg et? Det er vanskelig å se bort fra mine snart 50 år som kunstpublikum og 30 år som kunststudent og kunstner. Jeg kjenner historien og har klare formeninger om kvalitet når det gjelder teknikk, uttrykk og motivvalg.

På loppemarked er det i denne sammenhengen en del uskrevne regler – for eksempel at det er rammen, og ikke det

som er innrammet, som har salgsverdi. Og siden maleri ofte har mer prangende rammer av høy kvalitet enn grafikk, er det blant grafikken den store kunsten faktisk unnslipper de fleste kvalitetssøkende blikk. Så noen ganger gjør jeg et kupp og finner anerkjent og kvalitetssikret kunst som for eksempel grafikk av Piranesi, Hokusai eller Palle Nielsen. Og jeg har på en måte «lurt» de uvitende fordi jeg har kunnskap og god smak og gjenkjenner kvalitet – begrepet som jeg innledningsvis nektet å bruke om kunst.

Men det er andre premisser jeg legger til grunn når jeg kjøper åpenbare amatør-malerier. Da er det kanskje enda større grad av smak og behag som styrer oppfatningen av kvalitet, og kanskje kvalitetsbegrepene kommer mer fra meg som kunstner og som en som leter etter det som er på siden av de anerkjente kunstkvalitetene.

Dette er et ganske lite maleri i en unnselig ramme. Det har et lett gjenkjennelig motiv, kanskje til og med litt fantasiløst, og er dermed lett å tolke som en slags suvenir eller noe som er laget av en flink gatekunstner. Sånne motiver finnes i hopetall på loppemarked, og dette er det eneste jeg noen gang har festet meg ved og kjøpt. Det var noe med de spesielle far-

gene, stemningen og selvsikkerheten i de raske strøkene.

Takket være signatur og Google vet jeg nå at det er laget av en «ekte» kunstner, nemlig Herman Willoch. Han er riktignok ikke veldig kjent, men han har faktisk utført mange dekorative, offentlige utsmykninger rundt om i landet.

Dette bildet kjøpte jeg forrige helg. Det er litt større, mer amatøraktig, men også med et populært motiv: norsk landskap med hytte. Disse finnes det så mange av at de er vanskelige å interessere seg for. Men så var det disse to figurene i forgrunnen som gjorde at blikket mitt stoppet opp, for de er langt fra vanlige. Her var det selvfølgelig min interesse for surrealisme og det absurde som tenkte «ah, kvalitets-kunst!». For det er i detaljene jeg finner kvalitetene ved disse relativt ordinære maleriene.

Som for eksempel disse miniatyriske og raskt tegnede figurene på Markus-plassen i Venezia. De har et selvsikkert og erfarent preg. Jeg tenker at det er denne malerens gode blikk og tekniske trygghet i møte med mitt blikk og min smak som befester kvaliteten.

I det andre maleriet er det kun i detaljene kunstkvaliteten er å spore for min del. Figurene er så rare, jeg lurer på hva de egentlig driver med, og man kan spørre seg om de er blitt plassert der i ettertid av en humorist. Det er en slags «Sæterjentens søndag gone wild».

Men for meg er det slik at det stort sett handler om *materialer* når jeg bruker *kvalitet* som et begrep for å vurdere og

beskrive noe. For alle materialer har sine iboende kvaliteter.

Når vi snakker om kunstproduksjon, er det jo bruksområdet som avgjør om de aktuelle materialene er av god eller mindre god kvalitet. Hva skal det brukes til, og hvordan? Best kvalitet er lik det du får til det ønskede resultatet med. Så ikke engang her er det enkelt å benytte generelle kvalitetsstandarder.

Collage er den teknikken jeg har jobbet aller mest med. Det er som om denne teknikken er likere måten jeg tenker på, enn andre teknikker. Det er dermed kortere vei fra hodet til hånden enn om jeg må gå via ulike former for «oversettelse».

Altså er jeg genuint opptatt av og alltid observant overfor billedmaterialer som egner seg til å klippe fra hverandre og omskape til noe nytt. Det går mye i billedbøker jeg har funnet på loppis. Men det er ytterst sjelden at jeg der leter etter noen konkrete motiver eller typer bilder. Jeg går først og fremst etter ulike kvaliteter innen papir og reproduksjonsteknikker.

Mange bilder per bok er én kvalitet, holdbart og syrefritt papir en annen. Store formater og bilder på kun én side av arket er forenklende kvaliteter. Lav pris fører til muligheten for større mengder materiale, som igjen gir større frihet i arbeidsprosessen (en utvilsom kvalitet sett med mine øyne).

Jeg ser spesielt etter bøker trykt i Tsjekkoslovakia og delvis Polen og Sveits, siden de uten tvil har hatt trykkeriene med best kvalitet på billedgjengivelse. Men det gjelder bare for tiden frem til ca. 1970, da man gikk bort fra de kostnadskrevenne teknikkene som gir mest detaljer, variasjon i valørene og de dypeste fargene. Her er et velbrukt eksempel fra en tsjekkisk bok om fisking, egentlig en billedbok av så høy kvalitet at den burde havnet i hylla for

bøker jeg *ikke* klipper i, men som altså var så attråverdig som kunstråmateriale at den ble slaktet.

Og her kommer altså gleden ved selve jakten på materiale igjen inn som en egen kvalitet mens jeg arbeider. At mulighetene er mange, men begrenset av det jeg faktisk har tilgang på, trigger tankerekker som jeg tror får frem de beste kvalitetene basert på mine personlige muligheter og begrensninger.

Å lete etter noe jeg ikke vet finnes, er den største kvaliteten for meg i møte med andres kunst, materialer og gjenstander på loppemarked og i mitt eget arbeid på atelieret.

Elise Storsveen er billedkunstner, bor og arbeider i Oslo. Hun jobber hovedsakelig med collage, tekstil, maleri og installasjon. I tillegg til egen praksis er hun også del av flere samarbeidsprosjekter med andre kunstnere og vært kurator for en rekke utstillinger.

